



BÍLÝ DŮM
Kancelář viceprezidenta

Pro okamžitou publikaci
22. října 2009

PROJEV VICEPREZIDENTA BIDENA
O AMERICE, STŘEDNÍ EVROPĚ A PARTNERSTVÍ
PRO XXI. STOLETÍ

Knihovna ústřední univerzity
Bukurešť, Rumunsko

VICEPREZIDENT BIDEN: Děkuji Vám, pane velvyslanče. Pane řediteli, pane primátore, pánové bývalí prezidenti, se kterými jsem měl tu čest se setkat v minulosti, je dobré být zpět v Rumunsku. A pane primátore, jak říkáme v Americe, děkuji Vám za pas, se kterým jsem mohl vstoupit do Vašeho města. Velmi si toho cením.

Jaké skvělé prostředí, jaké vynikající fórum. A všem studentům říkám, děkuji Vám. Jsem poctěn, že tu jste.

Dámy a pánové, je pro mě ctí být znovu v Rumunsku. Není to má první návštěva a dovolí-li Bůh, nebude to ani má poslední. A je skvělé, že jsem znovu ve střední Evropě, abych přispěl k připomenutí si výjimečného času změny. Před dvaceti lety sledoval svět se zatajeným dechem a obdivem, jak muži a ženy v celé této oblasti odvrhli pouta útlaku a jak se z nich stali svobodní lidé.

Je doslova těžké si představit, že tato nádherná knihovna byla v roce 1989 místem těžkých bojů. Díval jsem se na fotografie, jak to tu vypadalo s tanky stojícími venku. Dámy a pánové, když střelba skončila a dým se rozptýlil, fasáda této budovy byla zjizvená projektily a kulkami. Shořelo půl milionu knih, součást vašich dějin a dědictví. A jen několik bloků odsud, na Univerzitním náměstí, padlo několik mladých obránců svobody. Ale jejich odvaha a přesvědčení zvítězilo, a já doufám a vím, že se stali příkladem Vám všem, kteří jste je následovali.

Když se zvedla železná opona, zhroutil se berlínská zeď, a na jejich místech vyrostla demokracie, kterou jste si už dlouho zasloužili. V celé Evropě zavládl nový pocit možností, který povzbudil tuto oblast, povzbudil tento kontinent a doslova inspiroval celý svět. Tento příběh svobody – váš příběh – je jedním z největších dosažených úspěchů v moderní historii. Je proto důležité, abychom spolu oslavili tento mimořádný – tento mimořádný moment. A je také důležité, abychom si připomněli, jak daleko se střední Evropa dostala za posledních dvacet let.

Na začátku mé kariéry senátora Spojených států, když jsem byl mladým senátorem, přivedl jsem dva své nyní dospělé syny, ale tehdy velmi mladé syny, do střední Evropy, když dosáhli věku -náctníků. Vzal jsem je okamžitě do Dachau, aby se mohli začít seznamovat s tím, čeho jsou muži a ženy schopni v nejhorším slova smyslu, ale aby také pochopili, čeho čeho jsou muži a ženy schopni v nejlepším slova smyslu.

Vzal jsem je k berlínské zdi. Nechal jsem je projít přechodem Checkpoint Charlie, aby si po celý život pamatovali, aby chápali, že svoboda, kterou někdy bereme jako samozřejmost, nebyla právem, se kterým se člověk narodí, pro desítky milionů lidí na tomto kontinentě.

A dnes jsem přišel znovu do střední Evropy a do Rumunska, nejen s oficiální delegací vlády Spojených států, ale i se svou 11-letou vnučkou, Finnegan Bidenovou. Finnegan, postav se. Chci, aby tě tihle lidé viděli. (Potlesk.) A se svou dcerou, Kathleen Bidenovou. Mohla by sis stoupnout, Kathleen? Já vím, že to pro tebe bude trapné. (Potlesk.)

Přivedl jsem je s sebou, protože jsem chtěl, aby pochopili, zejména moje vnučka – stejně jako se poučil můj syn – chci, aby viděli a pochopili z první ruky příběh této oblasti a tohoto kontinentu. Moje vnučka navštěvuje muzea a památníky, které zachycují pohnutou historii XX. století v Polsku, zde a v České republice.

A tak viděla svýma vlastníma mladýma očima, viděla v lidech, se kterými se setkává, a v dynamice vašich měst a vašich ulic ty neuvěřitelné, neuvěřitelné možnosti tohoto XXI. století. Je svědkyní důležité skutečnosti: že opravdové potvrzení roku 1989 – skutečný příběh vaší země a této oblasti – spočívá méně v tom, co jste zbořili, a více v tom, co jste vybudovali.

Ti z nás, kteří vědí o krveprolití a o bojovnících za svobodu v Maďarsku z roku 1956, ti, kteří pocítili mrazivý konec vlahého jara v Praze v roce 1968 na Václavském náměstí, ti, kteří zastavili chod přístavů v Gdaňsku v roce 1980, ti zde v Rumunsku, kteří odolali nejkrutější totalitní diktatuře v Evropě ve druhé polovině XX. století. Každý z vás a všichni dohromady jste bojovali nejen proti něčemu, ale i za něco: za vládu, která reaguje na potřeby svých lidí, za tolerantnější společnost postavenou na úctě a důstojnosti, za svobodu myšlení, víry, naplnění vlastních snů.

Začali jste uskutečňovat sny, které si před dvaceti lety představovali jen ti nejdovůlejší - Evropa, která je celistvá a svobodná, zakotvená v evroatlantických institucích NATO a Evropské Unie.

My Američané jsme neuvěřitelně hrdí na to, že jsme byli Vašimi partnery v pokojném sjednocení Evropy. Jak řekl prezident Obama v předvečer vrcholného setkání NATO letos na jaře, a já ho cituji, „Tato společně sdílená historie nám dává naději, ale nesmí nás ukolébat. Tato generace nemůže zůstat stát.“

Nemůžeme zůstat stát proto, že nyní stojíme tváří v tvář další době změny – další době výzvy - ekonomické krizi, která poškodila příliš mnoho lidí a rozleptala jejich jistotu, válce v Afghánistánu, která trvá již osmý rok, a novým silám, které utvářejí toto mladé století. Tyto nové síly kromě jiného zahrnují šíření zbraní hromadného ničení a nebezpečných chorob, čím dál víc se prohlubující propast mezi bohatými a chudými, etnické nevraživosti a selhávající státy, rychle se oteplující planetu a nejisté zásoby energie, potravin a vody, výzvu, kterou staví svobodě a bezpečnosti radikální fundamentalismus.

Dnes jsem k vám přišel s přímočarou, jednoduchou zprávou: Spojené státy a Evropa, Evropa celistvá a sjednocená, se proti těmto výzvám postaví společně, protože to je jediný způsob, jak se s nimi vypořádat. Žádné plané řeči, žádné zkreslování faktů nemůže oslabit tuto nenapadnutelnou pravdu: Spojené státy jsou odhodlány hájit naše spojení s Evropou, které je úhelným kamenem americké zahraniční politiky už více než 60 let. Jsme k tomu odhodláni o to více, že náš evropský partner se stal početnějším a silnějším. Jsme přesvědčeni, že v tom nemůžeme plně uspět bez vás. A pokud mi prominete mou troufalost, nemůžete v tom plně uspět ani vy bez nás.

Vím, že někteří ve střední Evropě pohlížejí na problémy a zodpovědnosti, které na sebe Spojené státy berou na celém světě, a že dospěli k závěru, že už nejsme soustředění – že už nejsme nadále soustředění na tuto část světa. Fakticky je to ale přesně kvůli našim globálním zodpovědnostem a vaší narůstající schopnosti a ochotě čelit jim s námi, že si dnes vážíme našeho partnerství se střední Evropou a Evropou vůbec víc, než kdykoli předtím. Je tomu právě naopak.

Musíme společně nést své zodpovědnosti a musíme společně plnit své sliby. Tyto zodpovědnosti jsou nyní mnohem větší a sliby mnohem závažnější. Vidíme Středoevropany, jak se chápou této příležitosti a jak reagují na volání po vůdcovství v hlavních regionálních a mezinárodních institucích. Představte si, před dvaceti lety, předsednictví evropského parlamentu, vedení UNESCO, funkci předsedy Rady Evropy, místa soudců Evropského soudního dvoru a komisařů Evropské komise. Nastal čas střední Evropy. Ukázali jste, že jste připraveni na naše společné výzvy, ochotni se s nimi dát do zápasu, a schopni je překonat. Proto v Americe už nemyslíme na to, co můžeme udělat pro střední Evropu, ale spíše na to, co můžeme udělat se střední Evropou.

Zaprvé a především nás spojují naše sdílené hodnoty – a společný závazek chránit tyto hodnoty kdykoli a kdekoli jsou ohroženy. NATO je základním kamenem tohoto

našeho vzájemného závazku. Jeden z nejsvětějších momentů mé kariéry senátora Spojených států bylo vést úsilí o rozšíření NATO do střední Evropy. Jistě si, pane prezidente, vzpomenete, že jsem navrhoval, aby Rumunsko bylo přijato v první fázi. Bojoval jsem za to, aby bylo přijato v první fázi, až do samého konce. Děkuji Vám, že jste mi umožnili být tak dobrým prorokem, že jste si vedli tak dobře.

Jak řekl prezident Obama, podle našeho názoru neexistují žádní staří členové ani žádní noví členové – jsou to prostě jen členové. Podle článku V je útok proti jednomu z nás útokem proti nám všem. Naše země jsou spojeny americkým odhodláním zajistit bezpečnost Evropy – a evropským odhodláním zaručit bezpečnost Ameriky, což jste prokázali rychle a spolehlivě po 11. září 2001, kdy byl poprvé uplatněn článek V bez naší žádosti.

Dnes neseme břímě těžkých odpovědností - my všichni. Naši synové a naše dcery, jako můj syn, slouží bok po boku v Afghánistánu, v Iráku a na Balkáně. Za to – za odvahu našich přátel a za jejich ztráty – je vám americký lid vděčný.

Naše spojenectví je vybudováno na konzultacích a spolupráci při vzájemné obraně. O tom to všechno je. Ale když čelíme novým hrozbám, potřebujeme novou vizi o tom, jak se s nimi vypořádat, a nové schopnosti k tomu, abychom v tom uspěli.

Proto je rozhodnutí vyvíjet to, čemu říkáme nová strategická koncepce pro NATO, tak důležité – a proč je tak životně důležité, aby bylo v tomto procesu slyšet hlasy Středoevropanů.

Důležitým příkladem toho, jak to funguje, je náš nový přístup k protiraketové obraně. Ve XX. století se NATO úspěšně připravilo na obranu spojeneckého území proti velmi reálné sovětské výzvě na tehdy takzvané „ústřední frontě“, která rozdělovala Evropu. Dnes narůstá nová velká hrozba, která by mohla zasáhnout všechny naše evropské spojence dříve, než by zasáhla nás. Pochází od balistických střel – balistických střel krátkého a středního dosahu – technologie, která se od konce studené války rozšířila do mnoha nových zemí a méně stabilních zemí. Tato technologie společně se šířením jaderných znalostí představuje vážnou hrozbu pro nás pro všechny.

A my jsme rozhodnutí zajistit – jsme rozhodnutí zajistit, aby naši spojenci v NATO měli ochranu, kterou potřebují, tehdy, kdy ji potřebují, protože to je náš závazný slib podle článku V. Vzhledem k tomu, jak se tato hrozba vyvinula a jak se naše technologie podstatně zlepšila, my ve Spojených státech věříme, že je lepší způsob, jak se bránit proti balistickým střelám, než byl přístup, který jsme sledovali až do nedávných let.

Tento fázovaný adaptivní přístup, který Spojené státy navrhují, přizpůsobil svou konstrukci tomu, aby se vypořádal s rostoucí hrozbou Evropě prokázanou technologií, která pokryje větší část Evropy, včetně střední Evropy, efektivněji než předchozí přístup.

Vyrovňuje se s dnešní hrozbou řízených střel a umožňuje nám zlepšit naši obranu proti hrozbám i ve vzdálené budoucnosti. Její flexibilita nám umožní přizpůsobit se, pokud se hrozba změní. Její samotná existence bude odrazovat ty, kteří by mohli pomýšlet na vynucování si něčeho nebo na útok proti našim silám nebo našim spojencům v Evropě – a ochrání je, naše přátele v Evropě, proti této hrozbě, pokud by zastrašování selhalo. Jednoduše řečeno, náš plán protiraketové obrany znamená větší bezpečnost pro Evropu a větší bezpečnost pro Ameriku.

Někteří si udělali – možná dokonce i pochopitelně - ukvapený závěr, že tento nový přístup k protiraketové obraně je určený k tomu, aby vyšel vstříc Rusku na účet střední Evropy. Nic nemůže být víc daleko od pravdy. Je to absolutní omyl. Protiraketová obrana se netýká Ruska. Náš přístup je vytvářen bezpečnostními požadavky Spojených států a našich spojenců z NATO, tečka. Tečka.

Je pravda, že pracujeme na posílení našich vztahů s Ruskem. Věříme, že konstruktivnější vztah s Ruskem prospěje nám všem. Nejsme však naivní. Je pravda, že máme některé společné zájmy: omezení našich arzenálů atomových zbraní, zabezpečení citlivých jaderných materiálů, stabilizaci Afghánistánu, zabránění tomu, aby Írán získal jaderné zbraně.

I nadále nebudeme souhlasit s Ruskem v zásadních věcech. V únoru jsem v Mnichově ve svém prvním důležitém projevu o zahraniční politice naší vlády formuloval obrysy zahraniční politiky naší vlády a vyjasnil jsem naše základní principy. Spojené státy se staví proti koncepci „sfér vlivu“ z XIX. století. Nebudeme ji tolerovat ani se do ní nenecháme kooptovat.

Stavíme se za právo svrchovaných demokracií samostatně se rozhodovat a zvolit si svá vlastní spojení, bez práva kterékoli země vetovat tato rozhodnutí. Nikdy se s nikým o ničem nedomluvíme bez vašeho vědomí nebo za vašimi zády. Zásada, na které trváme, je jasná: nic o vás bez vás, nic o vás bez vás. A můj argument je, podívejte se na naše minulé jednání, podívejte se na naše minulé jednání.

V minulých dvou letech jsme se všichni poučili o tom, že tak jako se naše zeměkoule zmenšuje, naše vzájemné vazby se posilují. V dnešní globální ekonomice jsme si všichni partnery. Proto jsme spolupracovali s našimi evropskými partnery, MMF a Světovou bankou, abychom zajistili mezinárodní podporu pro vaše ekonomiky, když jste to nejvíc potřebovali

A proto je velmi potěšující vidět, jak se mnozí z vás úspěšně vyrovnali s touto celosvětovou recesí – a jak se vaše národy vydaly zpět na cestu k hospodářské obnově. Při vzájemné spolupráci se můžeme z této krize poučit tak, že nám to pomůže položit základy století obnoveného růstu a znovu vytvořené prosperity.

Jedním poučením je nutnost spolupracovat na bezpečnější energetické budoucnosti. Potřebujeme reálně udržitelnou energetickou bezpečnost, která zahrnuje diverzifikaci zdrojů a tranzitních cest, inteligentní investice do technologií

vyrovnávajících se se změnou klimatu. Evropské země by neměly být propojeny jen mezi sebou. Zde, v této oblasti, díky historii, geografii a samotné nezbytnosti – mají země střední Evropy dobré postavení k tomu, aby vedly celou Evropu.

Dámy a pánové, dovolte mi nakonec říci několik slov o schopnosti vést v oblasti, kde se země tohoto regionu mohou jedinečně a kvalifikovaně uplatnit: šíření demokracie. Věřím, že Američané jsou právem hrdi na to, že lidé z celého světa občas následují náš příklad a vyhledávají naše vůdcovství. Ale je pravda, že Vy jste příkladem pro miliony lidí – ne my, Vy – Rumunsko a ostatní středoevropské země. Příklad, kterým jste se stali před 20 lety, inspiroval celý svět. Schopnost vést, kterou uplatníte během příštích dvaceti let, může změnit tento svět, povzbudit, podpořit a zkonsolidovat mladé demokracie ve střední a východní Evropě.

Země ve východní Evropě dosud bojují o to, aby naplnili příslib silné demokracie nebo dynamické tržní ekonomiky. Kdo je lepším příkladem než Vy? Kdo je lepším příkladem než země střední Evropy, které před 20 lety jednaly s takovou odvahou a rozhodností, a které během minulých 20 let dosáhly takového udržitelného pokroku? Můžete pomoci Moldavsku, Gruzii a Ukrajině na cestě ke stabilitě a prosperitě. Nastal čas, abyste vedli. Arménie, Ázerbájdžán a Bělorusko mohou mít prospěch z vašich osobních zkušeností. Iniciativa východního partnerství Evropské unie je dobrým příkladem toho, jak můžete tuto snahu podpořit. A my se s vámi spojíme, abychom společně naplnili slib roku 1989. Vaše vedení však musí být odvážné a vaše hlasy silné.

Staré rumunské přísloví říká: „Nejlevnější zboží je rada. Nejcennější je dobrý příklad.“ Vy jste ten „dobrý příklad“. Před dvaceti lety se národy střední Evropy zmocnily světové historie a svojí vůlí ji přesměrovaly – na cestu k svobodě a spravedlnosti a nestrannosti. Museli jste překonat mnoho těžkých překážek. Z historie víme, že ničení starých utlačovatelských režimů je mnohem snazší, než budování nových kvetoucích demokracií. Ale vy jste splnili slib své revoluce. Nyní máte možnost pomoci ostatním, aby toho také dosáhli.

Když Václav Havel promluvil k našemu Kongresu před dvaceti roky, poukázal na zvláštní schopnost vcítění a představitivosti, která je společná národům střední Evropy. Řekl, že léta podrobení „nám dala, aniž samozřejmě chtěla, něco dobrého: zvláštní schopnost nahlédnout občas i trochu dál, než kam může nahlédnout ten, kdo tuto trpkou zkušenost nepodstoupil.“ A řekl dále: „Člověk, který se nemůže hýbat a aspoň trochu normálně žít, protože je zavalen balvanem, má víc času přemýšlet o svých nadějích, než ten, kdo takto zavalen není.“ Měl pravdu.

Nyní máte svobodu jednat na základě těchto nadějí – a daří se vám to. A já věřím, že společně můžeme proměnit tuto naši společnou naději v dějiny, na které budeme moci být pyšní. Toto je ten moment. Vy, studenti, pokud budete chytří, stateční, a pokud budete mít štěstí, budete moci říci svým vnukům, že jste byli u toho, když se vytvářela nová Evropa, nová bezpečnost, nová éra míru, protože jste byli dost odvážní, abyste využili tento moment. Buďte jako ti z roku 1989. Buďte odvážní. Chopte se vedení. Máte

svou historii a máte svou tradici. Můžete vyvolat obrovské změny. A my Vám budeme stát po boku.

Dámy a pánové, děkuji Vám, že jste mě vyslechli. Necht' Bůh požehná Americe a všem našim spojencům. A necht' Bůh ochrání všechny naše vojáky, kteří jsou v nebezpečné situaci. Velmi, velmi Vám děkuji. Bylo mi ctí být tu mezi Vámi. (Potlesk.)